

РЕПУБЛИКА СРБИЈА
АП ВОЈВОДИНА
Завод за јавно здравље Панчево
Пастерова 2, 26000 Панчево
Тел.Факс. 013/322-965, е-маил: info@zjzpa.org.rs

ЦЕНТАР ЗА ХИГИЈЕНУ И ХУМАНУ ЕКОЛОГИЈУ
ОДЕЉЕЊЕ ХИГИЈЕНЕ

ИЗВЕШТАЈ
О КВАЛИТЕТУ ВАЗДУХА НАРОДНА БАШТА

јул - септембар 2017. године

Број: 01-451/27-1-2015

Датум: 15.11.2017.

Напомена: Извештај о квалитету ваздуха Народна башта јул-септембар 2017. године број 01-451/27-1-2015 од 15.11.2017. у потпуности замењује Извештај о квалитету ваздуха Народна башта јул-септембар 2017. године број 01-451/27-2015 од 18.10.2017.

САДРЖАЈ

1.	Увод.....	3
2.	Мерна места.....	3
3.	Загађујуће супстанце.....	3
4.	Методологија мерења.....	3
5.	Мерни уређаји.....	4
6.	Резултати мерења	5
6.1.	PM ₁₀ , PM _{2,5} , NO _x , NH ₃ , Бензен, Толуен, ксилен- статистички показатељи, локација Народна башта јул- септембар 2017.год.....	5
6.2.	Дистрибуција релативних фреквенција 24h концентрација полутаната – графички приказ.....	9
6.3	Дистрибуција просечних месечних концентрација полутаната – графички приказ.....	12
7.	Индекс квалитета ваздуха.....	16
8.	Дискусија резултата.....	17
9.	Закључак.....	19
10.	Предлог мера.....	20
11.	Прилог.....	22

1. Увод

У периоду јул-септембар 2017.године, на основу Уговора бр. 01-451/5 од 06.08.2015. закљученог са градском управом града Панчева, вршена су додатна мерења квалитета ваздуха на подручју града Панчева на локацији Народна Башта.

2. Мерно место

На мерном месту на локалитету **Народна башта** (NV 77м, N 44° 52' 03,8" E 20° 39' 11,2") врши се континуално праћење квалитета амбијенталног ваздуха системом за аутоматски мониторинг квалитета ваздуха. Мерно место је активно од октобра месеца 2013. године и репрезентује урбано подручје (зона стамбено-пословна). Тип аутоматске станице је *urban background*. Ово мерно место дефинисано је на основу опсежних прелиминарних мерења која су спроведена у Панчеву у оквиру пројекта "*Industrial Air Pollution Management System in Pančevo*", уз помоћ Министарства за заштиту животне средине, копна и мора територије Италије, у којима је ЗЈЗ Панчево активно учествовао.

3. Загађујуће супстанце

У периоду 01.07.-30.09.2017. године вршен је на мерном месту Народна башта континуално аутоматски мониторинг следећих параметара:

Суспендоване честице, фракције PM_{10} и $PM_{2,5}$

Амонијак

Укупни азотни оксиди

Бензен, толуен и ксилен

4. Методологија мерења

За мерење имисионих концентрација загађујућих супстанци коришћена је стандардна методологија према Уредби о условима за мониторинг и захтевима квалитета ваздуха (Сл.гласник бр.11/10 и бр.75/10, бр. 63/13):

§ GRIMM EDM 180 *Одређивање суспендованих честица PM_{10} и $PM_{2,5}$ аутоматским анализатором (orthogonal light scattering);*

§ HDM1-215 *Одређивање азотних оксида и амонијака аутоматским анализатором (хемилуминисценција);*

§ SRPS EN 14662-3:2008 *Одређивање концентрације бензена аутоматско узорковање пумпом са гасном хроматографијом (техника GC/FID);*

§ HDMI-213 *Одређивање толуена, етилбензена и ксилена (o, m, p) са аутоматским узорковањем, пумпом са гасном хроматографијом(техника GC/FID).*

5. Мерни уређаји

Континуални аутоматски мониторинг фракције PM_{10} и $PM_{2,5}$ суспендованих честица вршен је помоћу анализатора GRIMM EDM 180.

Континуални аутоматски мониторинг амонијака и азотних оксида вршен је помоћу анализатора NH_3/NO_x *APNA – 370 Horiba.*

Континуални аутоматски мониторинг ароматичних угљоводоника вршен је помоћу анализатора ВТЕХ са PID детектором Chromatotec GC866.

Аутоматски анализатори за праћење квалитета амбијенталног ваздуха се налазе у мобилној мерној јединици Завода за јавно здравље Панчево чија је базна локација „Народна Башта”. Мобилна мерна станица поседује и метеоролошку станицу за праћење метеоролошких параметара.

Копије уверења о исправности мерних уређаја дате су у прилогу овог извештаја.

6. Резултати мерења

Статистички обрађени резултати мерења приказани су табеларно и графички.

6.1. Статистички показатељи, локација Народна башта, јул - септембар 2017.године

 ЗАВОД ЗА ЈАВНО ЗДРАВЉЕ ПАНЧЕВО		ЗАВОД ЗА ЈАВНО ЗДРАВЉЕ Центар за хигијену и хуману екологију Одељење хигијене													
ИЗВЕШТАЈ О КВАЛИТЕТУ ВАЗДУХА ¹															
ЛОКАЦИЈА: ПАНЧЕВО, НАРОДНА БАШТА										Период: јул 2017.					
ПАРАМЕТРИ	ЈЕДИН. МЕРЕ	СТАТИСТИЧКИ ПОКАЗАТЕЉИ													
		N	C _{sred}	C ₅₀	C ₉₅	C _{min}	C _{max}	GV _{24h}	>GV	>GV _{24h} / датум					
PM ₁₀	µg/m ³	31	37.96	37.75	64.06	12.10	67.72	50	10	6, 10, 11, 18-24					
PM _{2,5}	µg/m ³	31	20.79	19.47	36.59	6.49	39.29	*	/						
NO _x	µg/m ³							**	/						
NH ₃	µg/m ³							100	0						
Бензен	µg/m ³	26	0.94	0.88	1.80	0.23	2.12	*	/						
Толуен	µg/m ³	26	3.19	3.04	5.04	1.15	5.34	**	/						
Ксилен	µg/m ³	26	2.87	2.73	4.56	1.13	4.60	**	/						
Метеоролошки подаци		Параметар		Мин	Макс	Сред ²	Број мерења	Средња годишња концентрација	Медијана	Фреквенција високих концентрација C ₉₈	Минимална концентрација	Максимална концентрација	Гранична вредност за 24ч	Број дана у којима је прекојачена GV 24ч	GV за годишњи ниво
Темп. (°C)	19	30	24												
Рел. влаж. (%)	26	100	61												
Притисак (mbar)	994	1009	1003												
Ветар (m/sec)	1	7													
Напомена															
¹ статистички подаци добијени су обрадом 24-часовних концентрација															
² средње месечне вредности за температуру и притисак су из средњих дневних вредности															
* Према важећој Уредби гранична вредност (GV) за бензен и PM2.5 дата је на годишњем нивоу															
**GV (дневне и годишње) за толуен, ксилен и NO _x нису нормиране важећом Уредбом															
Подаци за NO _x и NH ₃ нису доступни због сервисирања уређаја.															

ЗАВОД ЗА ЈАВНО ЗДРАВЉЕ
 Центар за хигијену и хуману екологију
 Одељење хигијене

ИЗВЕШТАЈ О КВАЛИТЕТУ ВАЗДУХА ¹

ЛОКАЦИЈА:
ПАНЧЕВО, НАРОДНА БАШТА

Период:
август 2017.

ПАРАМЕТРИ	ЈЕДИН. МЕРЕ	СТАТИСТИЧКИ ПОКАЗАТЕЉИ								
		N	C _{sred}	C ₅₀	C ₉₅	C _{min}	C _{max}	GV _{24h}	>GV	>GV _{24h} / датум
PM ₁₀	µg/m ³	31	42.65	40.42	71.61	15.23	77.84	50	8	4-6, 10-11, 18-19, 27
PM _{2.5}	µg/m ³	31	23.17	22.53	39.48	10.48	39.87	*	/	
NO _x	µg/m ³	29	23.78	21.47	40.98	12.65	62.20	**	/	
NH ₃	µg/m ³	29	12.87	10.70	25.10	7.29	29.30	100	0	
Бензен	µg/m ³	29	1.36	0.92	4.39	0.42	5.66	*	/	
Толуен	µg/m ³	29	4.62	3.95	10.22	1.74	12.72	**	/	
Ксилен	µg/m ³	29	4.63	3.92	9.63	2.06	11.97	**	/	

Метеоролошки подаци				Број мерења	Средња годишња концентрација	Медијана	Фреквенција високих концентрација C ₉₈	Минимална концентрација	Максимална концентрација	Гранична вредност за 24ч	Број дана у којима је прекорачена GV 24ч	GV за годишњи ниво
Параметар	Мин	Макс	Сред ²									
Темп. (°C)	18	32	25									
Рел. влаж. (%)	24	100	61.1									
Притисак (mbar)	1000	1009	1006									
Ветар (m/sec)	1	7										

Напомена:

- ¹ статистички подаци добијени су обрадом 24-часовних концентрација
² средње месечне вредности за температуру и притисак су из средњих дневних вредности
 * Према важећој Уредби гранична вредност (GV) за бензен и PM_{2.5} дата је на годишњем нивоу
 **GV (дневне и годишње) за толуен, ксилен и NO_x нису нормиране важећом Уредбом

ИЗВЕШТАЈ О КВАЛИТЕТУ ВАЗДУХА¹

ЛОКАЦИЈА:
ПАНЧЕВО, НАРОДНА БАШТА

Период:
септембар 2017.

ПАРАМЕТРИ	ЈЕДИН. МЕРЕ	СТАТИСТИЧКИ ПОКАЗАТЕЉИ								
		N	C _{сред}	C ₅₀	C ₉₅	C _{мин}	C _{мак}	GV _{24h}	>GV	>GV _{24h} / датум
PM ₁₀	µg/m ³	28	29.8	28.88	47.49	12.33	62.06	50	1	1
PM _{2,5}	µg/m ³	28	16.98	15.61	29.09	7.52	36.61	*	/	
NO _x	µg/m ³	28	26.44	24.27	38.00	12.36	66.84	**	/	
NH ₃	µg/m ³	28	9.74	9.99	12.60	5.03	13.82	100	/	
Бензен	µg/m ³	27	1.27	1.07	2.46	0.44	4.73	*	/	
Толуен	µg/m ³	27	3.62	3.16	5.52	1.73	9.37	**	/	
Ксилен	µg/m ³	27	3.53	3.11	6.1	1.93	8.89	**	/	

Метеоролошки подаци				Број мерења	Средња годишња концентрација	Медијана	Фреквенција високих концентрација C ₉₅	Минимална концентрација	Максимална концентрација	Гранична вредност за 24ч	Број дана у којима је прекорачена GV 24ч	GV за годишњи ниво
Параметар	Мин	Макс	Сред ²									
Темп. (°C)	11	25	18									
Рел. влаж. (%)	32	100	73									
Притисак (mbar)	995	1017	1005									
Ветар (m/sec)	1	9										

Напомена

¹ статистички подаци добијени су обрадом 24-часовних концентрација

² средње месечне вредности за температуру и притисак су из средњих дневних вредности

* Према важећој Уредби гранична вредност (GV) за бензен и PM_{2.5} дата је на годишњем нивоу

**GV (дневне и годишње) за толуен, ксилен и NO_x нису нормиране важећом Уредбом

ЗАВОД ЗА
ЈАВНО ЗДРАВЉЕ
ПАНЧЕВО

ЗАВОД ЗА ЈАВНО ЗДРАВЉЕ
Центар за хигијену и хуману екологију
Одељење хигијене

ИЗВЕШТАЈ О КВАЛИТЕТУ ВАЗДУХА¹

ЛОКАЦИЈА:

Период:

ПАНЧЕВО, НАРОДНА БАШТА

јул-сеп 2017.

ПАРАМЕТРИ	ЈЕДИН. МЕРЕ	СТАТИСТИЧКИ ПОКАЗАТЕЉИ								
		N	C _{sred}	C ₅₀	C ₉₅	C _{min}	C _{max}	GV _{24h}	>GV	>GV _{24h} / датум
PM ₁₀	µg/m ³	90	37.04	35.77	64.94	12.10	77.84	50	19	6, 10, 11, 18-24 јул 4-6, 10-11, 18-19, 27 август 1 септембар
PM _{2.5}	µg/m ³	90	20.43	18.83	37.58	6.49	39.87	*		
NO _x	µg/m ³	57	25.09	21.86	40.50	12.36	66.84	**		
NH ₃	µg/m ³	57	11.34	10.19	23.89	5.03	29.30	100	0	
Бензен	µg/m ³	82	1.20	0.94	2.59	0.23	5.66	*		
Толуен	µg/m ³	82	3.84	3.44	6.59	1.15	12.72	**		
Ксилен	µg/m ³	82	3.71	3.27	6.66	1.13	11.97	**		

Метеоролошки подаци				Број мерења	Средња годишња концентрација	Медијана	Фреквенција високих концентрација C ₉₈	Минимална концентрација	Максимална концентрација	Гранична вредност за 24ч	Број дана у којима је прекојачена GV 24ч	GV за годишњи ниво
Параметар	Мин	Макс	Сред ²									
Темп. (°C)	11	32	22									
Рел. влаж. (%)	24	100	65									
Притисак (mbar)	994	1017	1004									
Ветар (m/sec)	1	9										

Напомена

¹ статистички подаци добијени су обрадом 24-часовних концентрација

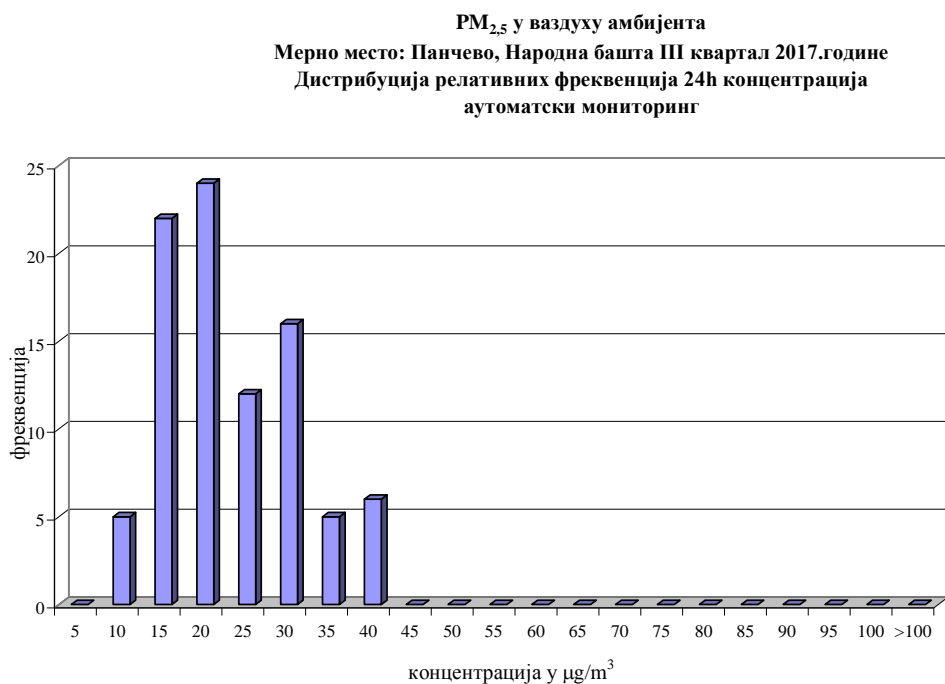
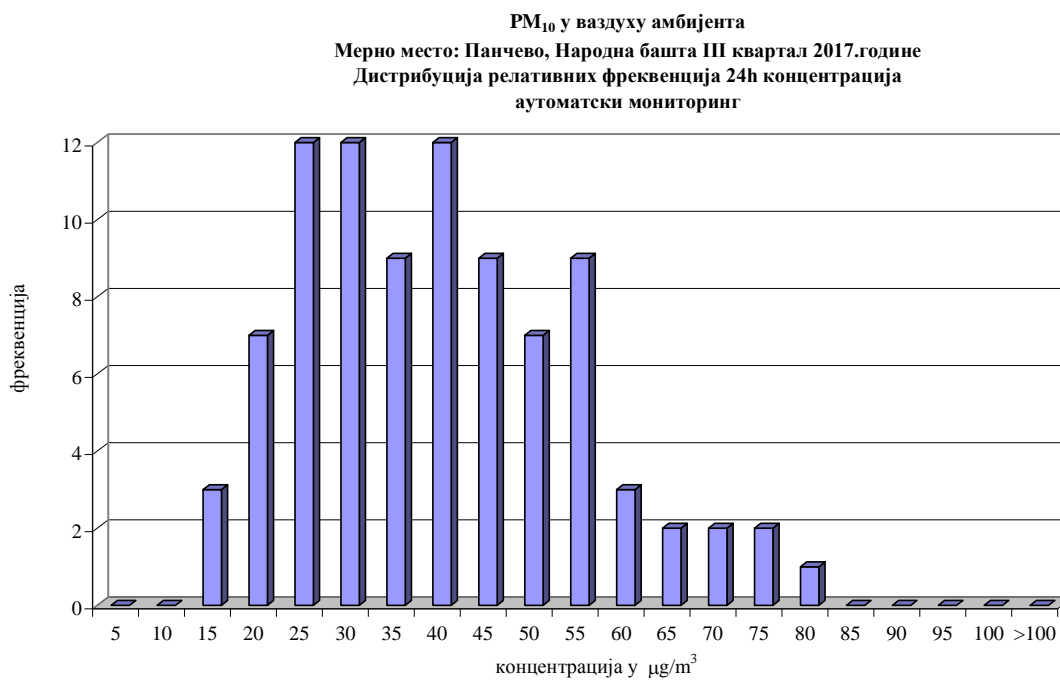
² средње месечне вредности за температуру и притисак су из средњих дневних вредности

* Према важећој Уредби гранична вредност (GV) за бензен и PM_{2.5} дата је на годишњем нивоу

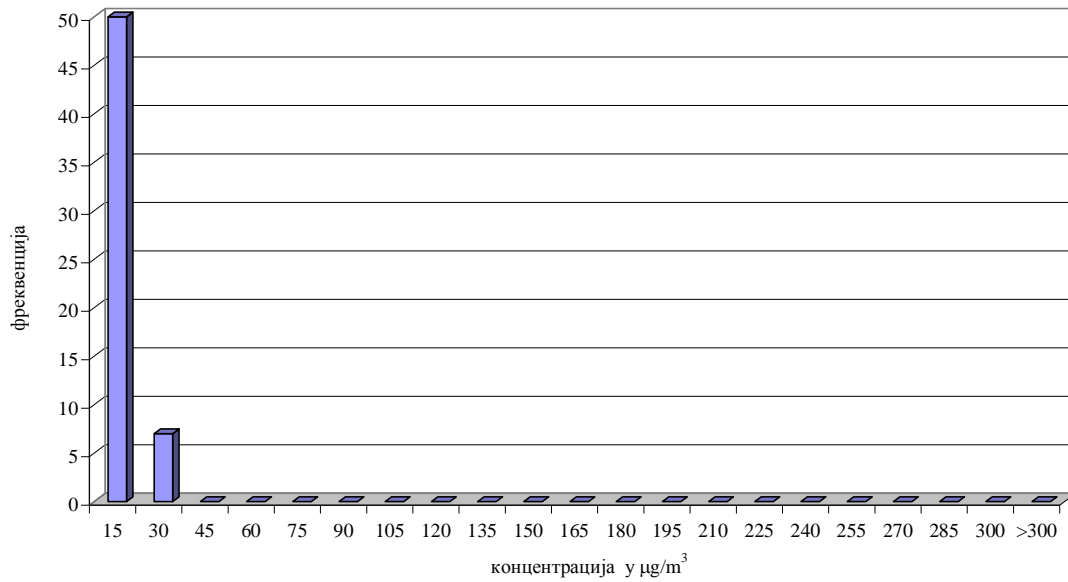
**GV (дневне и годишње) за толуен, ксилен и NO_x нису нормиране важећом Уредбом

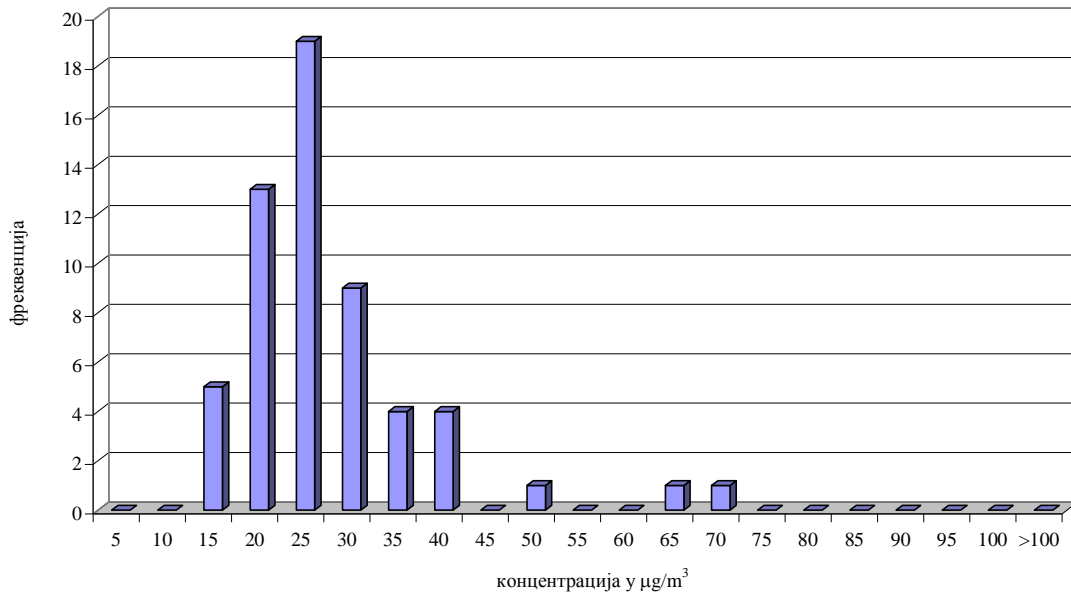
6.2. Дистрибуција релативних фреквенција 24-сатних концентрација полутаната - графички приказ

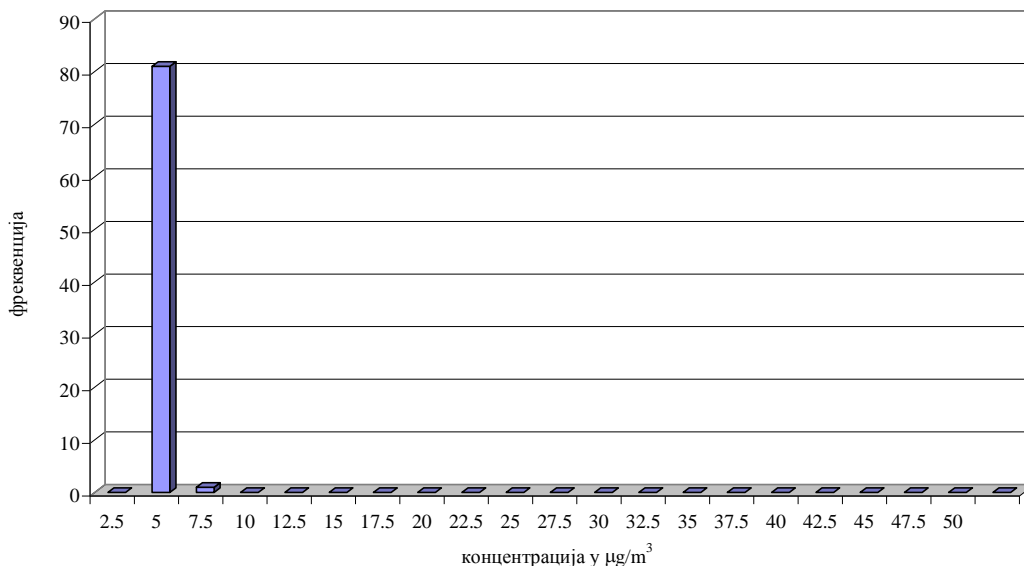
NH₃ у ваздуху амбијента
Мерно место: Панчево, Народна башта III квартал 2017.године
Дистрибуција релативних фреквенција 24h концентрација
аутоматски мониторинг

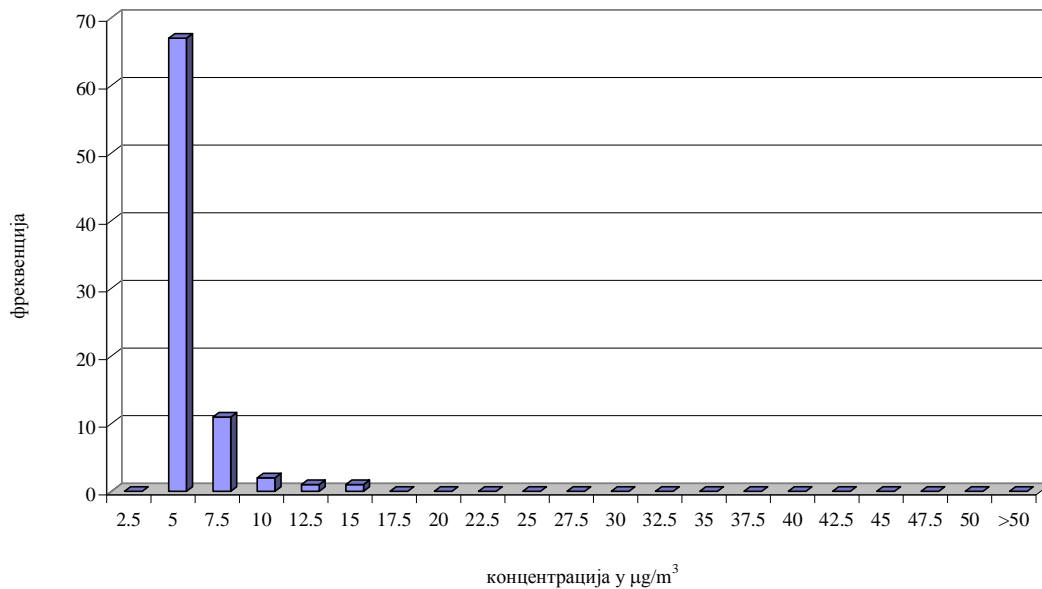
NO_x у ваздуху амбијента
Мерно место: Панчево, Народна башта III квартал 2017.године
Дистрибуција релативних фреквенција 24h концентрација
аутоматски мониторинг

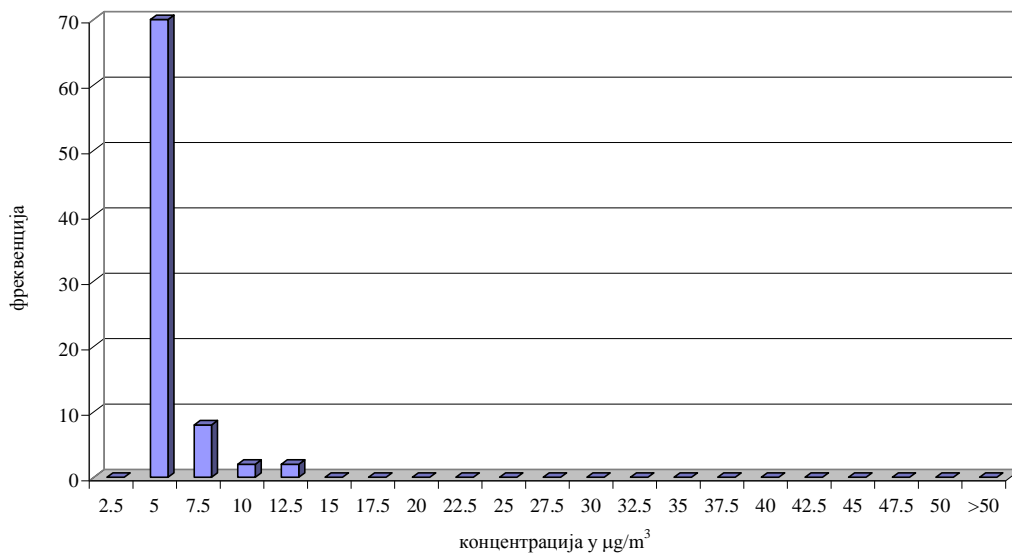
Бензен у ваздуху амбијента
Мерно место: Панчево-Народна башта III квартал 2017. године
Дистрибуција релативних фреквенција 24h концентрација
аутоматски мониторинг

Толуен у ваздуху амбијента
Мерно место :Панчево, Народна башта III квартал 2017.године
Дистрибуција релативних фреквенција 24h концентрација
аутоматски мониторинг

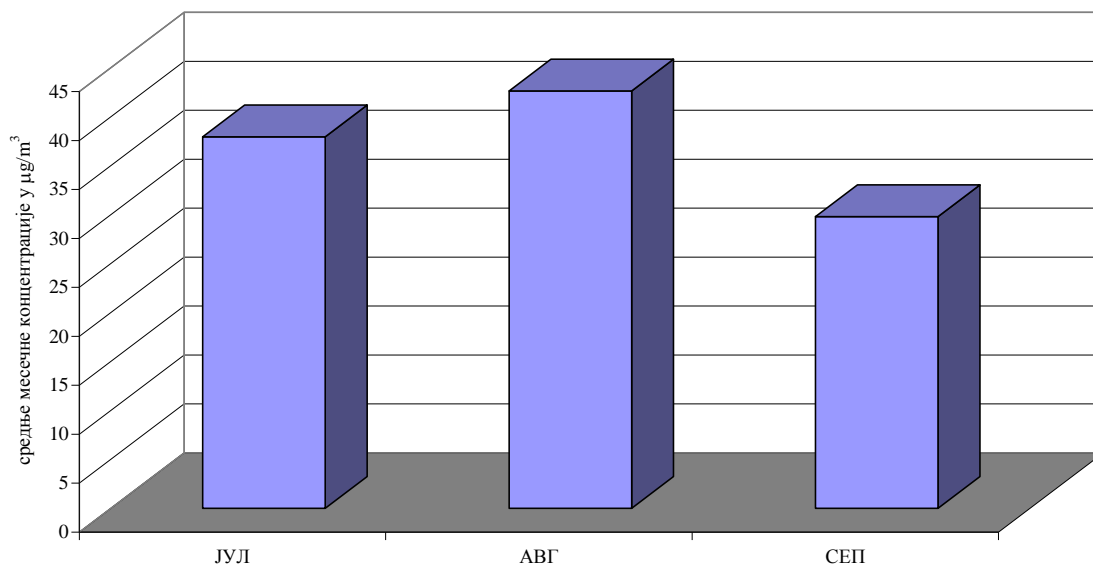

Ксилен у ваздуху амбијента
Мерно место :Панчево, Народна башта III квартал 2017.године
Дистрибуција релативних фреквенција 24h концентрација
аутоматски мониторинг

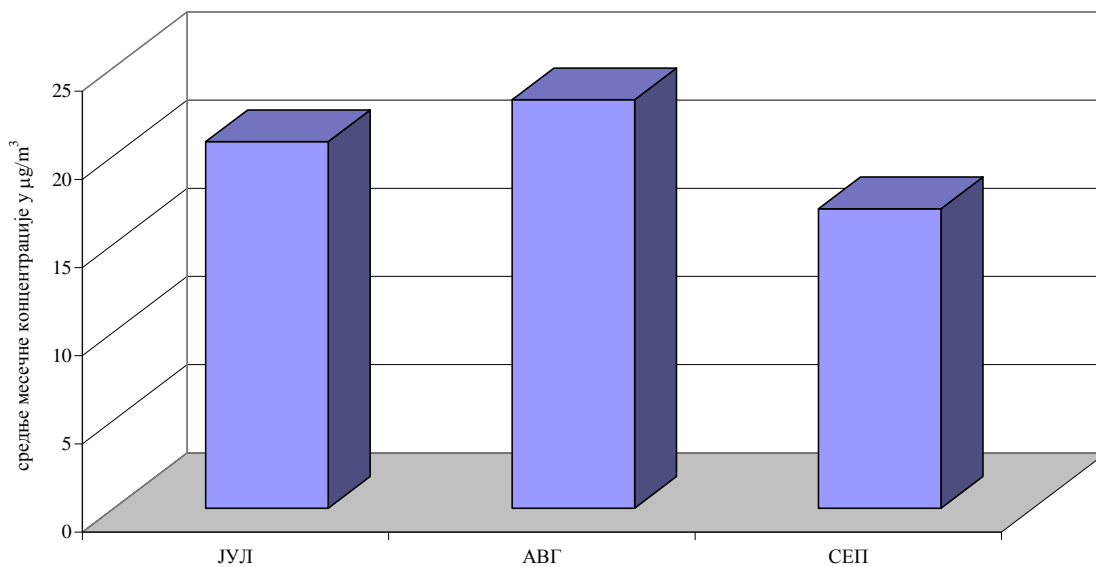

6.3. Дистрибуција средњих месечних концентрација полутаната - графички приказ

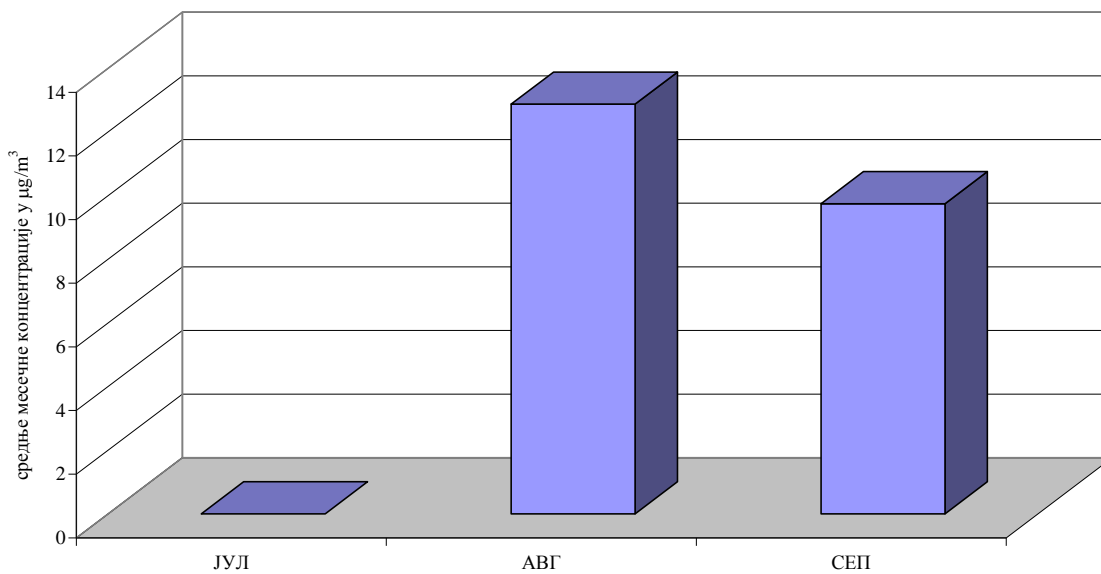
PM₁₀ у ваздуху амбијента
Мерно место: Панчево, Народна башта III квартал 2017.године
Сезонска дистрибуција средњих месечних концентрација ($\mu\text{g}/\text{m}^3$)
аутоматски мониторинг

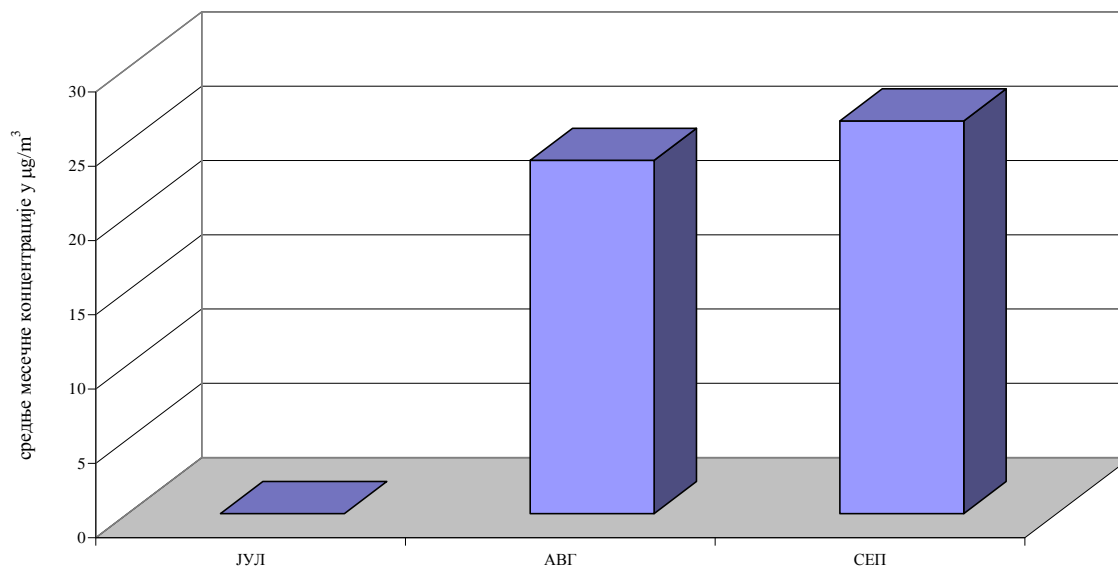
PM_{2.5} у ваздуху амбијента
Мерно место: Панчево, Народна башта III квартал 2017.године
Сезонска дистрибуција средњих месечних концентрација (µg/m³)
аутоматски мониторинг

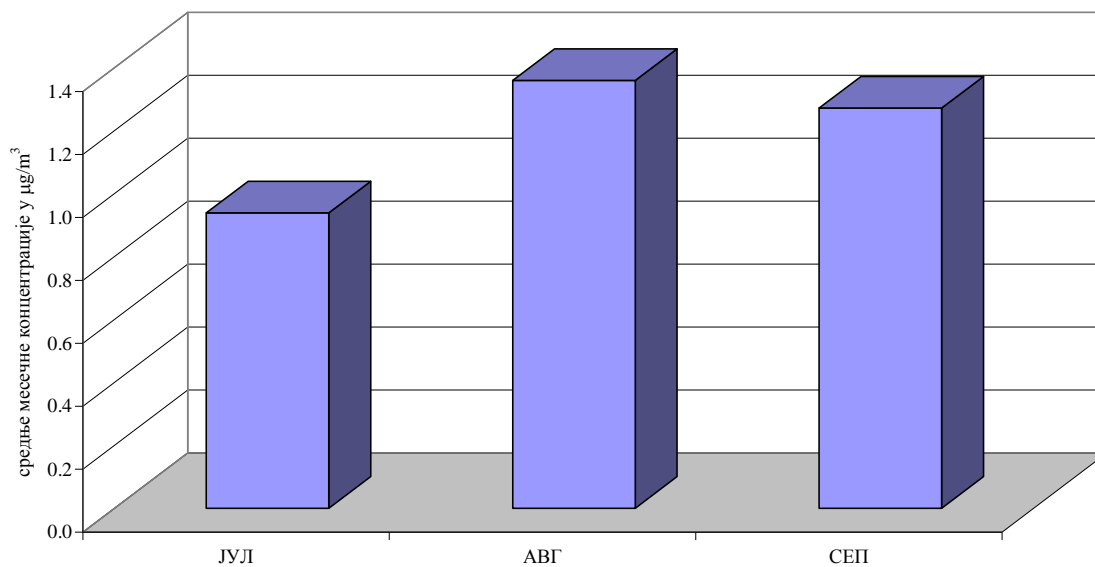
Амонијак у ваздуху амбијента
Мерно место: Панчево, Народна башта III квартал 2017.године
Сезонска дистрибуција средњих месечних концентрација (µg/m³)
аутоматски мониторинг

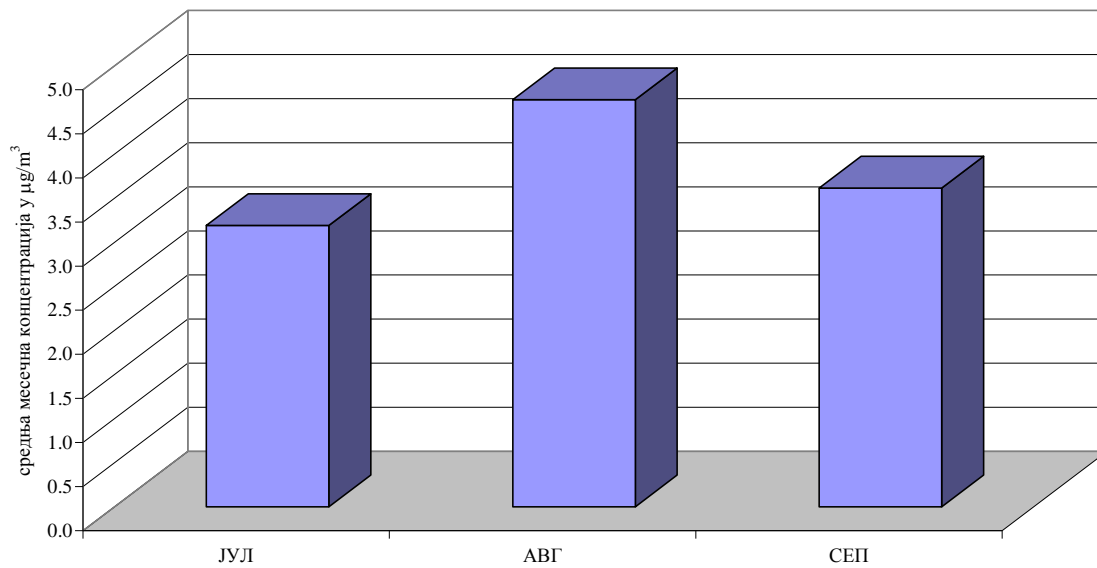
Азотни оксиди у ваздуху амбијента
Мерно место: Панчево, Народна башта III квартал 2017.године
Сезонска дистрибуција средњих месечних концентрација ($\mu\text{g}/\text{m}^3$)
аутоматски мониторинг

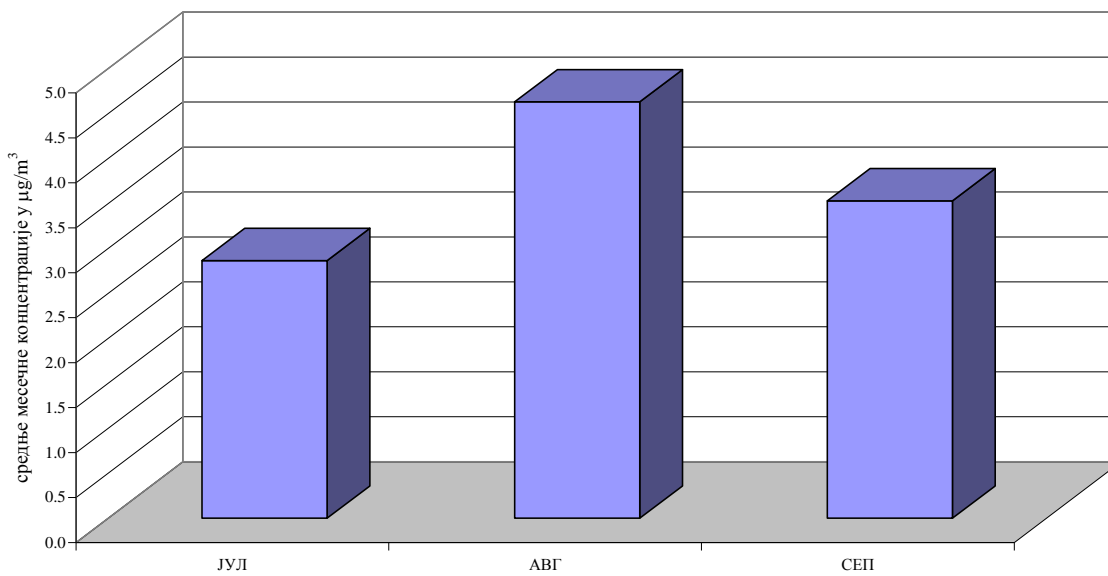
Бензен у ваздуху амбијента
Мерно место: Панчево, Народна башта III квартал 2017.године
Сезонска дистрибуција средњих месечних концентрација ($\mu\text{g}/\text{m}^3$)
аутоматски мониторинг

Толуен у ваздуху амбијента
Мерно место: Панчево, Народна башта III квартал 2017.године
Сезонска дистрибуција средњих месечних концентрација ($\mu\text{g}/\text{m}^3$)
аутоматски мониторинг

Ксилен у ваздуху амбијента
Мерно место: Панчево, Народна башта III квартал 2017.године
Сезонска дистрибуција средњих месечних концентрација ($\mu\text{g}/\text{m}^3$)
аутоматски мониторинг

7. Индекс квалитета ваздуха (AQI), за јул-септембар 2017.године

Индекс квалитета ваздуха AQI (Air Quality Index) је релативна, бездимензионална величина којом се оцењује штетност акутног утицаја загађујућих материја из ваздуха на здравље и животну средину.

Индекс квалитета ваздуха интегрише утицаје концентрација појединих полутаната.

У наредним табелама приказане су збирне вредности индекса квалитета ваздуха за измерене концентрације PM_{10} и NH_3 у ваздуху током периода јул-септембар 2017. године на мерном месту Народна башта.

PM ₁₀ Народна башта		јул-септембар 2017	
Здравствени индекс квалитета ваздуха		Концентрација	Број дана
0-25	одличан	0-25	22
25,1-35	добар	25,1-35	21
35,1-50	прихватљив (нездрав за сензитивне групе)	35,1-50	28
50,1-75	загађен	50,1-75	18
>75	јакко загађен	>75	1
			90

NH ₃ Народна башта		јул-септембар 2017	
Здравствени индекс квалитета ваздуха		Концентрација	Број дана
0-50	одличан	0-50	57
50,1-75	добар	50,1-75	0
75,1-100	прихватљив(нездрав за сензитивне групе)	75,1-100	0
100,1-150	загађен	100,1-150	0
>150	јакко загађен	>150	0
			57

8. Дискусија резултата

Честице PM_{10} праћене су континуално на мерном месту *Народна башта* у периоду јул-септембар 2017. године. У току овог периода анализирано је укупно 90 дневних узорака. Прошле године у истом периоду је било анализирано 26 узорака. Просечна концентрација за овај период била је $37,04\mu\text{g}/\text{m}^3$, што је за $13\mu\text{g}/\text{m}^3$ више него у истом периоду прошле године. Од укупног броја дневних просека било је 19 прекорачења дневне граничне вредности $GV=50\mu\text{g}/\text{m}^3$ за овај параметар. Максимална дневна концентрација од $77,84\mu\text{g}/\text{m}^3$ била је забележена 06.08.2017. године и у односу на прошлогодишње резултате за овај период, већа је за $40\mu\text{g}/\text{m}^3$. Средња месечна концентрација PM_{10} је износила је $37,96\mu\text{g}/\text{m}^3$ у јулу, $42,65\mu\text{g}/\text{m}^3$ у августу и $29,80\mu\text{g}/\text{m}^3$ у септембру месецу.

Честице $PM_{2,5}$ праћене су континуално на мерном месту *Народна башта* у периоду јул-септембар 2017. године. У току овог периода анализирано је укупно 90 дневних узорака. Прошле године у периоду јул-септембар је било анализирано 26 узорака. Просечна концентрација за овај период била је $20,43\mu\text{g}/\text{m}^3$, што је за скоро $6\mu\text{g}/\text{m}^3$ више него у истом периоду прошле године. Током мерног периода дневне концентрације су се кретале у распону од 6,49 - $39,87\mu\text{g}/\text{m}^3$. Средња месечна концентрација $PM_{2,5}$ износила је $20,79\mu\text{g}/\text{m}^3$ за јул, $23,17\mu\text{g}/\text{m}^3$ за август и $16,98\mu\text{g}/\text{m}^3$ за септембар месец. Гранична вредност за честице $PM_{2,5}$ дефинисана је Уредбом на годишњем нивоу и износи $25\mu\text{g}/\text{m}^3$.

Укупни азотни оксиди праћени су континуално на мерном месту *Народна башта* у периоду од 03.08.2017. до 30.09.2017. године. У јулу месецу нису били доступни подаци за дати параметар, због сервисирања уређаја. У испитиваном периоду анализирано је 57 дневних узорака, са средњом концентрацијом од $25,09\mu\text{g}/\text{m}^3$, што је за скоро $10\mu\text{g}/\text{m}^3$ више у односу на вредности средњих концентрација за исти период прошле године. Током мерног периода дневне концентрације су се кретале у распону од 12,36 - $66,84\mu\text{g}/\text{m}^3$. Током мерног периода просечне месечне концентрације NO_x износиле су $23,78\mu\text{g}/\text{m}^3$ у августу и $26,44\mu\text{g}/\text{m}^3$ у септембру 2017. године. Гранична вредност за укупне азотне оксиде није дефинисана Уредбом.

Амонијак је на локацији *Народна башта* праћен континуално у периоду од 03.08.2017. до 30.09.2017. године. Средња концентрација амонијака у испитиваном периоду је износила $11,34\mu\text{g}/\text{m}^3$, што је за $1,34\mu\text{g}/\text{m}^3$ више него у истом кварталу прошле године. У

јулу месецу нису били доступни подаци за дати параметар, због сервисирања уређаја. Просечна концентрација амонијака у анализираним узорцима је износила $11,34\mu\text{g}/\text{m}^3$. Концентрације амонијака на овом мерном месту током овог периода кретале су се од $5,03 - 29,30\mu\text{g}/\text{m}^3$. Средње месечне концентрације амонијака износиле су $12,87\mu\text{g}/\text{m}^3$ у августу и $9,74\mu\text{g}/\text{m}^3$ у септембру месецу. Максимално дозвољена концентрација за амонијак дефинисана је Уредбом на дневном нивоу и износи $100\mu\text{g}/\text{m}^3$. У наведеном периоду испитивања није било прекорачења максимално дозвољене концентрације.

Бензен је на мерном месту *Народна башта* праћен континуално, аутоматски у периоду јул-септембар 2017. године. Доступно је било 82 дневна просека. Средња концентрација бензена у испитиваном периоду је износила $1,2\mu\text{g}/\text{m}^3$, што је за $0,8\mu\text{g}/\text{m}^3$ мање него у истом кварталу прошле године. Средње месечне концентрације су имале вредности од $0,94\mu\text{g}/\text{m}^3$ у јулу, $1,36\mu\text{g}/\text{m}^3$ у августу и $1,27\mu\text{g}/\text{m}^3$ у септембру месецу. Гранична вредност за бензен дефинисана је Уредбом на годишњем нивоу и износи $5\mu\text{g}/\text{m}^3$.

Толуен је на мерном месту *Народна башта* праћен континуално у периоду јул-септембар 2017. године. Из 82 доступна дневна просека израчуната средња концентрација износи $3,84\mu\text{g}/\text{m}^3$, што је за скоро $1\mu\text{g}/\text{m}^3$ мање него у истом периоду прошле године. Концентрације толуена на овој локацији кретале су се од $1,15 - 12,72\mu\text{g}/\text{m}^3$. Средње месечне концентрације биле су у распону од $3,62 - 4,62\mu\text{g}/\text{m}^3$. Гранична вредност за толуен дефинисана је Уредбом на седмодневном нивоу и износи $0,26\text{ mg}/\text{m}^3$.

Ксилен је на локацији *Народна башта* мерен континуално у периоду јул-септембар 2017. године. Из 82 доступна дневна просека израчуната средња концентрација износи $3,71\mu\text{g}/\text{m}^3$. Концентрације ксилена током овог периода кретале су се од $1,13\mu\text{g}/\text{m}^3 - 11,97\mu\text{g}/\text{m}^3$. Средње месечне концентрације за овај период кретале су се од $2,87\mu\text{g}/\text{m}^3 - 4,63\mu\text{g}/\text{m}^3$. Гранична вредност за ксилен није дефинисана Уредбом.

Индекс квалитета ваздуха за PM_{10} и NH_3

Индекс квалитета ваздуха је одређиван за параметре испитивања за које постоје дневне граничне вредности: PM_{10} и NH_3 .

Анализа измерених концентрација PM_{10} у периоду јул-септембар 2017. године на мерном месту *Народна баишта* је показала да је квалитет ваздуха одговарао класи „прихватљив (нездрав за сензитивне групе)“ током 28 дана (31,1%), класи „загађен“ током 18 дана (20,0%) и класи „јакو загађен“ током једног дана (1,1%).

Анализа измерених концентрација амонијака у периоду јул-септембар 2017. године на мерном месту *Народна баишта* је показала да је квалитет ваздуха одговарао класи „одличан“ током 57 дана (100,0%).

9. Закључак

Континуалним аутоматским мониторингом на мерном месту *Народна баишта* у периоду од јула до краја септембра 2017. године праћени су параметри: PM_{10} , $PM_{2,5}$, амонијак, укупни азотни оксиди и волатилни угљоводоници ВТХ.

Резултати испитивања ових параметара су доступни и на сајту Завода www.papeko.rs. Оцена квалитета ваздуха је дата на основу дневних вредности концентрација загађујућих материја у виду индекса квалитета ваздуха за параметре за које су дефинисане дневне граничне вредности – PM_{10} и NH_3 .

Резултати испитиваних параметара на локацији *Народна баишта* у сагласности су са резултатима испитивања која се врше на другим мерним местима методама за праћење двадесетчетворочасовне концентрације загађујућих материја у амбијенталном ваздуху.

Резултати испитивања честица PM_{10} на мерном месту *Народна баишта* у овом периоду 2017. године показују да је гранична вредност дневних концентрација ($GV=50\mu g/m^3$) била прекорачена 19 пута (21,1%).

Резултати испитивања амонијака на мерном месту *Народна баишта* у овом периоду 2017. године показују да није било прекорачења граничних вредности дневних концентрација ($GV=100\mu g/m^3$).

Средње концентрације параметара испитиваних на мерном месту *Народна баишта* у овом периоду 2017. године су износиле за $PM_{2,5}$ $20,43\mu g/m^3$, укупне азотове оксиде $25,09\mu g/m^3$, бензен $1,20\mu g/m^3$, толуен $3,84\mu g/m^3$ и ксилен $3,71\mu g/m^3$.

Може се закључити да највећи утицај на стање квалитета ваздуха на мерном месту *Народна баишта* у периоду јул-септембар 2017. године имају PM_{10} суспендоване честице.

Повећана концентрација PM_{10} суспендованих честица у ваздуху смањује видљивост и може бити одговорна за саобраћајне акциденте. Повећано присуство честица у ваздуху доприноси и прљању и оштећењу објеката.

Честице PM_{10} и $PM_{2,5}$ имају значајан утицај на здравље људи, нарочито на здравље припадника осетљивих популационих група (хроничних болесника, деце, старих, трудница), који чешће оболевају од срчаних и плућних болести. Ефекти честица на здравље могу бити акутни и хронични и могу бити потенцирани присуством повишених концентрација других штетних полутаната у ваздуху.

Штетни акутни ефекти на здравље од присуства повећаних концентрација честица у ваздуху манифестују се као погоршање хроничних респираторних и кардиоваскуларних обољења, развој акутних симптома од стране респираторних органа код старих и деце, чешће интервенције службе хитне помоћи, већи број пријема на болничко лечење због погоршања основне болести, а у неким случајевима чак и смртним исходом због енормног погоршања основне болести.

Хронични штетни ефекти од дугорочне изложености повећаним концентрацијама честица у ваздуху су повећана осетљивост према респираторним инфекцијама, развој хроничне опструктивне болести плућа, астме, појава алергија, развој кардиоваскуларних болести, а као најозбиљнија и најтежа последица је развој малигних обољења.

Честа погоршања здравственог стања хроничних болесника имају за последицу лошији квалитет живота ових људи, чешћу апстиненцију са посла и економске губитке због истог и повећаних трошкова лечења. У срединама са повећаним загађењем ваздуха честицама постоји повећана оптерећеност и повећани трошкови здравствене службе.

10. Предлог мера

У случају повећаног загађења ваздуха израженог одређеним вредностима AQI квалитета ваздуха дају се упутства која се односе на одређене категорије становништва, а тичу се прилагођеног понашања у условима повећаног загађења, са крајњим циљем да штете по здравље буду избегнуте. Овакво обавештавање врши се од стране Завода за јавно здравље Панчево путем два портала: www.zjzpa.org.rs и www.paneko.rs.

Свакодневне мере које подразумевају контролисану и толерантну емисију из индустрије тичу се одговорних и запослених у индустрији, доносе се од стране индустрије и њихово спровођење има за циљ минимални допринос индустријског загађења укупној емисији. При остваривању своје делатности индустрија је у обавези да се придржава одлука о прилагођавању производних процеса метеоролошким приликама донетих на градском

Тиму. У случају предвиђених екстремних вредности AQI за честице требало би да се доносе мере као:

- ограничење употребе индивидуалног аутомобилског превоза у угроженим деловима града или целом граду,
- уколико претходна мера не доведе до побољшања забрана саобраћаја треба да се односи на сва возила (осим возила хитне помоћи, ватрогасних јединица и возила намењених контроли квалитета ваздуха),
- ако је AQI угрожавајући и поред заустављеног саобраћаја потребно је смањити или потпуно обуставити индивидуално загревање чврстим горивом у угроженом периоду дана или током читавог дана и прећи на алтернативни, прихватљивији енергент (гас, струја),
- уколико је AQI и поред свих наведених и спроведених мера и даље угрожавајући неопходно је вршити селективно и поступно заустављање погона у индустрији по договору и унапред створеном плану.

У условима прогнозираног краткорочног или дугорочног загађења честицама због неповољних метеоролошких услова и екстремних вредности AQI неопходно је апеловати на становништво и индустрију да се препоручене мере спроведе у циљу заштите здравља становништва и животне средине.

НАЧЕЛНИК ЦЕНТРА ЗА ХИГИЈЕНУ И
ХУМАНУ ЕКОЛОГИЈУ

Прим. др Дубравка Николовски
специјалиста хигијене,
субспец. здравственог васпитања

Прим. мр сци мед др Радмила Јовановић,
спец. хигијене,
субспец. исхране

11. Прилог

1. Мапа мерног места
2. Листе метеоролошких података за јул-септембар 2017
3. Листе оригиналних података - мерно место Народна башта: јул-септембар 2017.
4. Копије сертификата о еталонирању мерила
5. Копија решења о утврђивању обима акредитације
6. Копија овлашћења за рад